

İrem SÜREYYA (yl2130249013@ogr.sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0658-1278)
Yüksek Lisans, Süleyman Demirel Ün. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta-Türkiye

27.04.2023

Geliş Tarihi
Submitted

Osman Kürşat ACAR (osmanacar@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1961-645X)
Doç. Dr., Süleyman Demirel Ün. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta-Türkiye

09.06.2023

Kabul Tarihi
Accepted

<https://doi.org/10.55044/meusbd.1285480>

Araştırma Makalesi
Research article

TÜRKİYE'DEKİ İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Özet

İnsan Kaynakları Yönetimi disiplinine ve insan kaynağına verilen değerin son yıllarda dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemini arttığı söylenebilir. İnsan Kaynakları Yönetimi, bir organizasyonda çalışanların bulunduğu her düzlemde kendini hissettirir. İnsana değer vermeyi temel alan İnsan Kaynakları Yönetimi alanında, çalışandan verim alabilmek ve çalışanın mutluluğu için organizasyonlarda eğitim ve geliştirme faaliyetleri gerçekleştirilir. Bununla birlikte iş hayatı öncesinde nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesinde lisans ve ön lisans düzeyinde iyi bir eğitim alınması gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle çalışmada, Türkiye'de yükseköğretim kurumlarındaki İnsan Kaynakları Yönetimi alanında verilen eğitim-öğretim programları incelenmiştir. Çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla İnsan Kaynakları Yönetimi alanında Türkiye'de aktif olarak 36 ön lisans, 13 lisans, 37 yüksek lisans ve 3 doktora programında teorik ve pratik eğitimler verilmektedir. Çalışmada ele alınan İnsan Kaynakları Yönetimi lisans ders planlarının, başta işletme disiplini olmak üzere disiplinler arası bir yapıda olduğu görülmüştür. Ancak ön lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında işletme bölümü derslerinden ziyade İnsan Kaynakları Yönetimiyle doğrudan bağlantılı olan dersler üzerine yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İnsan kaynakları yönetimi eğitimi, ders içerikleri, ders programı, ders planı

A REVIEW ON HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PROGRAMS IN TURKEY

Abstract

It can be said that the value given to the discipline of Human Resources Management and human resources has increased in recent years in our country, as well as in the world. Human Resources Management makes its presence felt at every level within an organization where there are employees. In the field of Human Resources Management, which is centered around valuing people, organizations conduct training and development activities to gain efficiency from employees and foster employee happiness. However, it is an undeniable fact that a good education at the undergraduate and associate degree levels is required to cultivate qualified human resources before business life. For this reason, this study examined education and training programs in the field of Human Resources Management offered by higher education institutions in Turkey. As of the date of the study, theoretical and practical trainings are actively given in 36 associate, 13 undergraduate, 37 graduate, and 3 doctoral programs in the field of Human Resources Management in Turkey. It has been observed that the undergraduate course plans for Human Resources Management, discussed in the study, exhibit an interdisciplinary structure, especially business discipline. However, it is possible to say that in associate, master's, and doctoral programs, the focus is on courses directly related to Human Resources Management rather than business administration courses.

Keywords: Human resources management training, course contents, syllabus.

GİRİŞ

Dünyada yaşanan gelişmelerin ve yeniliklerin ışığında, özellikle küreselleşme sonrasında örgütler yoğun bir rekabet ortamına girmişlerdir. Bu ortamda örgütler için sürdürülebilirlik ve büyüme oldukça önemli hâle gelmiştir. Küreselleşen dünyada örgütlerin rekabet ortamında ayakta kalabilmeleri, kârlılıklarını sürdürebilmeleri (Mayson ve Barrett, 2006, s. 453) ve bunlara bağlı olarak başarıya ulaşabilmelerinin, örgütün vizyonuna bağlı olarak amaçlarının gerçekleşmesine ve verimliliği artırmasına yardımcı yegâne unsur olan insan kaynağına bağlı olduğu söylenebilir (Dinçer Çetin, 2015, s. 45). İnsan kaynağına verilen önem ve yapılan yatırımların artırılması çalışanlardan maksimum seviyede verim alınabilmenin öncülü hâline gelmiş ve bu durumla doğru orantılı olarak da örgütün başarısının arttığı gözlemlenmiştir. Çalışanlardan maksimum seviyede verim alınabilmesi için çalışanların uygun ve nitelikli eğitim ve geliştirme faaliyetleriyle bilgi birikimlerinin ve yetkinliklerinin artırılması gerekmektedir. İnsan Kaynakları Yönetimi (İKY) alanında yükseköğretim programlarında verilen eğitimler ile çalışanların kuramsal ve olgusal temeli ile teknik bilgi birikimi temelini oluşturulması gerektiği yadsınamaz bir gerçektir. Yükseköğretim kurumlarında verilen eğitimlerle çalışma hayatına atılan adaylar, teorik ve pratik açıdan bilgi sahibi olmaktadır. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarında verilen İKY eğitimlerini ve müfredatını incelemek, bu alan için bir gerekliliktir.

Çalışmanın amacı, Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında İKY programı olan üniversiteleri ve bunların müfredatını tespit etmek, ilgili programlarda verilen derslerin içerik analizini yapmak ve program kapsamında görevli akademik personelin eğitim düzeyini ders müfredatlarıyla karşılaştırmaktır. Çalışmada yapılan incelemeler sonucunda Türkiye’de İKY bölümü lisans programının 13, ön lisans programının 36, yüksek lisans programının 37 ve doktora programının ise 3 farklı üniversitede bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, esasen odaklanılması gereken konu, yükseköğretim programlarının niceliğinden ziyade programlarda yer alan derslerin içerikleridir. Araştırmada, verilmekte olan eğitimin müfredatı, akademik kadronun nicel yapısı ile teorik ve uygulamalı derslere entegre olarak verilen bitirme semineri ya da bitirme projesi gibi dersler incelenmiştir. Alana yönelik teorik ve uygulamalı derslerin daha da güçlendirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre müfredatta temel bilim dersleri, program temel dersleri ve program uzmanlık dersleri (zorunlu/seçmeli) ayrımları dikkate alınarak, ilgili programlarda müfredatta bütünlük sağlanan derslere ve üniversite bünyesinde farklılık gösteren derslere ulaşılmıştır. Bu dersler anabilim dalıyla bağlantılı oldukları asıl bölümlere ayrılarak incelenmiştir. Ayrıca lisans programı kapsamında ders veren akademik personelin akademik düzeyi incelenmiş ve ders müfredatlarıyla karşılaştırılmıştır. Analizden elde edilen verilerden yola çıkarak lisans programlarında verilen derslerin ağırlıklı olarak işletme bölümü müfredatına ilişkin olduğu görülmüştür. Bu ağırlığın, İKY’nin akademik kadrosunda görev yapan öğretim üyelerinin işletme alanında akademik kariyer yapmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu bağlamda, İKY bölümlerinde akademik kadronun kariyer alanının, ders müfredatını belirlemede etkili olduğu görülmektedir. Ön lisans ve lisansüstü programlarda ise böyle bir durumun söz konusu olmadığı, ders içeriklerinin İKY alanıyla doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Lisans programlarında işletme müfredatı eksenli öne çıkan İKY bölümünün, ön lisans ve lisansüstü programlarda ise kendi varlığını ispatlayan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Ön lisans programlarında İKY ile doğrudan ilişkili bulunan temel bilim derslerinin verilmesinin yanında yetkinlik tamamlayıcı uygulamalı derslerin de verilmekte olduğu dikkati çekmiştir. Lisansüstü programlarda ise İKY alanına yönelik mesleki derslerin yoğunluğu göze çarpmaktadır.

Bu kapsamda, çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde İKY kavramı, İKY’nin fonksiyonları ve önemi vurgulanmıştır. İkinci bölümde Türkiye’deki ulusal üniversitelerde verilen İKY eğitimi ve ilgili eğitimin genel yapısından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın amacı, önemi ve veri toplama yöntemine, dördüncü bölümde araştırmanın bulgularına ve son bölümde ise araştırmanın bulguları ışığında oluşturulan tartışma ve sonuç bölümüne yer verilmiştir.

1. İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ KAVRAMI

İKY’nin, tarihsel boyutu incelendiğinde Sanayi Devrimi sonrası 1860’lı yıllarda bilimsel yönetim anlayışı çerçevesinde personel yönetimi olarak doğduğu söylenebilir (Benligiray, 2020, s. 5). Özellikle 1970 sonrasında dünyada, 1980 sonrasında Türkiye’de, insanı bir maliyet unsuru olarak gören klasik yönetim anlayışının ürünü olan, statik bir yapıyı temsil eden personel yönetiminden, İKY anlayışına geçilmiştir. Bu anlayışla birlikte insan maliyet unsuru olmaktan çıkmış, insana değer vermeye başlanmış, çalışanların sistematik bir şekilde eğitimi ve gelişmesi amaçlanmış, yeniliklere açık daha iyi bir çalışma ortamı sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda hem örgütün verimliliği artmış hem de çalışanların gelişimlerine katkı sağlanmıştır (Fındıkçı, 2012, s. 6-9; Öge, 2022, s. 1-3; Üsdiken ve Wasti, 2002, s. 4).

İKY, örgüte, çalışanlara, çevre ve paydaşlara yararlı olmayı amaçlayan bir disiplindir (Bayraktaroğlu,

2015, s. 4). Bingöl'e (2019) göre ise İKY, örgütlerde çalışanların kadrolaşma faaliyetlerine, geliştirilmesine, eğitilmesine ve refah ortamında çalışabilmesine yönelik bir yaklaşımdır (Bingöl, 2019, s. 6). İKY, örgütün amaçlarına ulaşması için gerekli insan kaynağını (Dessler, 2019; Öge, 2022) ve söz konusu faaliyetleri gerçekleştirirken yönetimin işlevlerini etkin şekilde kullanmaktadır.

Örgütler için kritik bir öneme sahip olan insan kaynağına verilen değer, örgütlerin rekabet ortamındaki konumlarını belirleyebilmektedir. Bu nedenle, rekabet ortamında örgütsel verimliliğini arttırmak ve başarılı olmak isteyen örgütlerin, İKY'ye daha fazla önem vermeleri gerekmektedir (Benligiray, 2006, s. 69; Uyargil, ark., 2015). Bu öneme bağlı olarak örgütsel amaçlara ulaşmaya yardımcı olan İKY iş analizi, insan kaynakları planlaması, işe alım ve yerleştirme, eğitim ve geliştirme, kariyer yönetimi, iş değerlendirme, ücret yönetimi, performans değerlendirme yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği, sendikal ilişkiler/endüstri ilişkileri (çalışan ilişkileri), çalışma hayatının denetimi ve hukuk fonksiyonlarından (çalışma hukuku) yararlanmaktadır (Fındıkçı, 2012, s. 18-20; Özçelik, 2006). Bu fonksiyonların yanı sıra insan kaynakları, çalışanların iş yaşamında refah düzeylerini arttırmak, örgüte bağlılığını oluşturarak örgüt verimliliğini sürdürülebilir kılmak, yeteneğini geliştirmek ve endüstri ilişkileri yönetimi ile de çalışan haklarını korumak olarak belirlenmiştir (Fındıkçı, 2012, s. 13-14; Storey, 1989).

2. İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ EĞİTİMİ

Ülkenin eğitim politikasından bağımsız değerlendirilemeyecek olan İKY'de eğitiminin fonksiyonu, çalışanın yapmakta olduğu işi en etkin şekilde yapmasını sağlayacak bir donanıma sahip olması amacıyla çalışanların sahip oldukları bilgi, beceri ve yeteneklerin fark edilerek geliştirilmesi ve uygun bir iş ortamının oluşturulmasıdır. Örgütün stratejik plan ve amaçları doğrultusunda, çalışanın görev tanımıyla ilgili yetkinlikleri öğrenmesini kolaylaştıran, bilgi, beceri ve davranışların tamamını kapsayan eğitim, rekabet ortamında üstünlük sağlamak için entelektüel sermayeyi yaratma yolu olarak gösterilmektedir. Örgütler için rekabet ortamı ve entelektüel sermayenin oluşumu için İKY'yi bir bütün olarak ele alabilecek ve tüm fonksiyonları birbirine eklemleyerek iş görenlerin memnuniyet ve bağlılıklarını temin edebilecek bir eğitim sisteminin oluşturulması gereklidir (Dinçer ve Ünsar, 2015, s. 110-111; Raymond, 2009). Böyle bir işlevsel eğitim sistemi ise akademik alanda çıkarılan yayınlar ve bilimsel çalışmalar önderliğinde oluşturulabilir. Böyle bir yapının tesisinde öncü görev üniversitelere düşmektedir. İKY alanında yüksek niteliğe sahip insan gücü yetiştirilebilmesi için örgütlerde ve özellikle üniversitelerde verilmekte olan eğitimler büyük önem arz etmektedir. Toplum değerlerini yansıtan, toplumsal sorunların doğru şekilde tespit edilmesine ve bunlara çözüm üretilmesine katkıda bulunan ve sektörün beklentisine yönelik teknik donanıma sahip olan bireylerin yetiştirilmesi üniversitelerin işlevleri arasındadır. Bireyler üniversitelerde aldıkları eğitim doğrultusunda ya sektörde değerli bir işgücü olarak mesleki alana ya da akademik alana katkı yapmak amacıyla bilimsel/ akademik çalışmalar yaparak bilginin yayılmasına destek verirler (Benligiray, 2009, s. 169; Eroğlu, 2016).

Örgüt için başarılı personel istihdam edilmesinin yollarından biri, çalışanların alanla ilgili yükseköğretim kurumlarında donanımlı ve iyi bir eğitim almasıdır. Bu gerekçeye bağlı olarak akademide İnsan Kaynakları Yönetimi veya İnsan Kaynakları başlığı altında eğitim öğretim programları açılmaya başlanmıştır. Verilen akademik eğitimle beraber, örgüt için nitelikli İKY personeli ve uzmanı yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Karakütük, 1997, s. 128-129).

Akademik bir disiplin olarak İKY'nin kökeni incelendiğinde, endüstri ilişkileri disiplininin bir alt disiplini olduğu (Eroğlu, 2016, s. 182), sonrasında İKY ismini alarak (Storey, 1989, s. 1) ABD'de doğduğu görülmektedir (Akar, 2013, s. 73). Türkiye'de 1950'li yıllarda, iş yaşamında personel sorunlarına yönelik bir eğilim görülmüştür. Bunun neticesinde, personel sorunlarının çözümüne yönelik akademik yayın sayısında ve üniversitelerdeki İKY programları sayısında fark edilir bir artış gözlemlenmiştir (Üsdiken ve Çetin, 1999, s. 51). İKY, 1960'lı yılların sonlarıyla 1970'li yılların başları arasında, Türkiye'de kamu ve işletme yönetiminin alt dallarında bir alan olarak yerini almıştır. İKY'nin akademide öne çıktığı ilk dönemlerde, kamu ve işletme yönetimi programlarında bir ders olarak oldukça az sayıda üniversitede verilen personel yönetimi, özellikle 1970'li yılların başlarında pek çok lisans programında "Personel Yönetimi" veya "Kamu Personel Yönetimi" olarak müfredatta yer almıştır (Üsdiken ve Wasti, 2002, s. 1-2). 1920 yılında ABD'de Personel İdaresi başlığı altında ilk kez Mihçioğlu'nun (1955) ders kitabında personel yönetimine dair bazı kavramların yer aldığı (Sayılar, 2005, s. 149) ve başlığında "personel" kelimesi geçen ilk kitabın 1955 yılında yayımlandığı görülmüştür (Mihçioğlu, 1988, s. 10). Mihçioğlu'nun (1955) kitabının dışında da 1950'li yıllara ait, personel yönetiminin alt konuları olarak kabul edilebilecek sorunlar üzerine yazılmış makaleler ve raporların bulunduğu görülmektedir (Üsdiken ve Çetin, 1999). Bahsi geçen ilk yayınların yanı sıra alana katkı yapan diğer bir gelişme ise Türkiye'nin yönetim alanında en önemli kurumlarından biri olan Türk ve

Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nün (TODAİE) 1953 yılında açılması (Üsdiken ve Pasadeos, 1993, s. 88) ve İKY alanında derslerin verilmeye başlanmasıdır (Mihçioğlu, 1988, s. 9-11). Alana katkı açısından önem arz eden diğer bir kurum olan, Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) ise yine aynı yıllarda kurulmuştur. Lisansüstü alanda ise, işletme alanında ilk yüksek lisans eğitimi Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde İş İdaresi ve Amme İdaresi programlarında verilmeye başlanmıştır (Üsdiken ve Çetin, 1999, s. 51).

Sonraki dönemde personel yönetimi alanında, 1968 yılında kurulan İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinde ayrı bir bölüm olarak eğitim verilmeye başlanması, akademik bir disiplin olarak İKY için önemli bir adımdır. Başlığında personel kelimesi geçen ilk doktora tezi de İstanbul Üniversitesi'nde 1964 yılında yazılmış olup, personel yönetimi alanında akademik bir çalışma olarak Türk yazınında yerini almıştır (Üsdiken ve Wasti, 2002, s. 1-3). Literatürdeki bu akademik gelişmelere karşın, Eroğlu (2016), İKY kavramının 1960'lı yıllara doğru kitap başlıkları olarak akademide yer almaya başladığını, ABD'de İKY kavramının yer aldığı kitapların ise 1958'de yayımlanmaya başladığını ifade etmektedir. Diğer yandan İKY'nin, akademide ilk yer almaya başladığı dönemlerde, işletme bilim dalı altında yer alması nedeniyle işletme bölümü vasıtasıyla yöneticilik eğitimi veren ilk kurumlardan birinin İşletme İktisadi Enstitüsü olduğu ve bu enstitünün 1950'li yılların ortasında da Ford Foundation'ın mali ve Harvard Üniversitesi'nin eğitim desteği ile kurulduğu belirtilmektedir (Üsdiken ve Pasadeos, 1993, s. 88).

Personel yönetimi alanındaki önemli gelişmelerden bir diğeri de Personel Yöneticileri Derneği'nin kurulmasıdır (Eroğlu, 2016, s. 188). Personel Yöneticileri Derneği (PERYÖN), personel yönetiminin meslek hâline gelebilmesi için önem arz eden (Erçek, 2004, s. 152) ve bu mesleğin ülkemizdeki gelişimine katkıda bulunan bir kuruluştur (PERYÖN, 2000). Endüstri ilişkileri kavramını da kapsayan PERYÖN, 1990'lı yıllarda faaliyetlerini artırarak devam ettirmiştir (Erçek, 2004, s. 151). Aylık dergiler ve haftalık gazete ekleri de yayımlanmış ve İKY kavramı bu yayınlarda oldukça sık kullanılmaya başlanmıştır (Erçek, 2004, s. 167). PERYÖN, 1996'da İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü'yle ortak bir İnsan Kaynakları Mesleki Yetiştirme Programı da düzenlemeye başlamıştır. Yapılan bu çalışmalar ve hayata geçirilen kuruluş sayesinde İKY kavramının sıkça kullanılması, üniversite programlarının isimlerinin değişmesine de yol açmıştır. 1996 yılında İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Çalışma ve Endüstri İlişkileri Araştırma Merkezi'nin adı 1996 yılında İnsan Kaynakları Yönetim Merkezi'ne çevrilmiştir. Bazı üniversitelerde çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümünün adının İKY olmasına yönelik tartışmaların da yaşandığı belirtilmektedir. Bunu da bir arayış olarak not etmek gerekir.

Personel yönetimi eğitimleriyle birlikte bu alanda 1989 itibarıyla birçok makale yazılmaya başlanmış ve personel yönetiminin tam anlamıyla gelişme süreci 1990'lı yıllar sonrasında olmuştur (Erçek, 2004, s. 169-170). Türkiye'de 1980 sonrası ve günümüzde personel yönetimi ve İKY alanı ile ilgili çeşitli dergilerde çalışmalar yayımlanmıştır. Bu çalışmalar farklı yazarlar tarafından analiz edilmiştir. Sözü edilen alanla ilgili yayımlanan köklü dergilerdeki makaleler üzerine Üsdiken ve Wasti'nin (2002) yaptığı analiz, Sayılar'ın (2005), 2000 ve 2004 yılları arasında Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongreleri kapsamında yayımlanmış olduğu İKY ile ilgili bildirimler, Benligiray'ın (2009) incelediği İKY alanında 1983 ve 2008 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezler, Akar'ın (2013) Türk yönetim yazınındaki İKY'yi analiz ettiği çalışmalar bunlara örnek olarak verilebilir. Yapılan literatür taramasında İKY eğitimi ile doğrudan ilgili en güncel yazının Dinçer ve Ünsar'a (2015) ait olan Türk üniversitelerindeki İKY eğitimi değerlendirdiği çalışma olduğu saptanmıştır. Akademik ve bilimsel yazıların ardından gelen bir başka önemli gelişme ise 1999 yılında Türkiye'nin ilk ve en büyük insan kaynakları sitesi olan kariyer.net'in kurulmasıdır (Koçer ve Öksüz, 2015, s. 197).

Uluslararası yazında İKY ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında öncelikle İngiltere ve ABD'nin İKY alanında en zengin içeriğe sahip dergileri ortaya koyduğu saptanmıştır (Keegan ve Boselie, 2006, s. 1498). Bunun yanında İngiliz kökenli akademisyenlerin Amerikalı akademisyenlere oranla alanda daha donanımlı oldukları söylenebilir (Harley ve Hardey, 2004, s. 381).

Akademik olarak Türkiye'de İnsan Kaynakları Yönetimi adı altında ilk lisans programı Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde kurulmuştur. Ancak bu bölüm kurulduktan sonra fakülte ve bölümler bölünmüş, İKY İşletme Fakültesi bünyesinde kalmıştır. Türkiye'nin nitelikli üniversitelerinden olan Sakarya Üniversitesi günümüzde aktif olarak İKY alanında akademik faaliyetlerine devam etmektedir (SÜ, TY). Türkiye'de bugün itibarıyla İKY lisans programının 13, ön lisans programının 36, yüksek lisans programının 37 (tezli ve tezsiz dâhil) ve doktora programının 3 tane olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde İKY alanında belli bir düzeyde gelişimin sağlandığı, bundan sonra atılacak adımların ise alanın daha fazla niteliğe ulaşmasına ve kurumsallaşmasına yönelik olması gerektiği söylenebilir. Bu gelişmelere ek olarak 2022 yılı mayıs ayında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde "İnsan Kaynakları Alanında Güncel Gelişmeler Çalıştay"ı düzenlenmiştir. Bu çalıştay kapsamında Türkiye'deki İKY anabilim dalı bölüm

başkanları Süleyman Demirel Üniversitesi'nde bir araya gelmiştir. Çalıştayda bölüm başkanları İKY'nin dünü, bugünü ve geleceğini; bölümün özel sektör ile olan uyumunu ve bölüm ders içeriklerini tartışarak ilk toplantılarını gerçekleştirmişlerdir. Alana katkı yapmayı amaçlayan bu faaliyet, akademik bir disiplin olarak İKY bölümlerinin kurumsallaşması ve müfredat içeriklerinin gözden geçirilmesi ve sektöre yönelik olarak reforme edilmesi önerisi açısından çok önemli bir adımdır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ

İKY sektörüne yönelik nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi açısından yükseköğretim programlarında verilen eğitimlerin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bu eğitimlerin içeriğinin nitelikli ve zengin olması, eğitim programlarında verilmekte olan derslerin içeriklerinin alanla doğrudan bağlantılı ve hem ilgili alanın hem de öğrencilerin gelişmesine katkı sağlayacak düzeyde olması gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırmada, İKY programlarının ders içerikleri, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İKY eğitimi yeni bir eğitim alanı olarak doğduğundan, bünyesinde işletme, iktisat, hukuk ile çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri gibi bölümlerden dersler barındıran karma bir ekol olarak eğitim vermektedir. Araştırmanın analiz yöntemi hususunda, çalışmanın kurulması istenen temele en uygun makale olduğundan, Bozyiğit'in (2016) "Türkiye'deki Lojistikle İlgili Lisans Bölümlerinin Ders Programları Üzerine Bir İnceleme" isimli makalesinde kullandığı yöntem esas alınmıştır.

İçerik analizi, imgelerin sınıflandırılması ve bu imgelerin hangi yargıları içerdiğinin ortaya konulması amacıyla belirli kurallar çerçevesinde araştırmacının ortaya koyduğu yargıların bilimsel bir rapor olarak değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Koçak ve Arun, 2013, s. 22).

Bu çalışmada, disiplinler arası bir alan olarak doğan İKY bölümünün ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarının müfredatları ve ilgili alanın lisans programlarının akademik kadrosunun eğitim düzeyleri incelenmiştir. İlgili programlarda bulunan ders içerikleri incelenirken derslerin açılıp açılmadığı hususu dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte, üniversitelerde ortak seçmeli derslerin her programda farklılık göstermesinden ve sayılarının çok olmasından dolayı bunlar içerik analizine dâhil edilmemiştir. Müfredatlarda yer alan bahsi geçen dersler hariç tüm derslere zorunlu/seçmeli ve tezli/tezsiz yüksek lisans ayrımları dikkate alınarak yer verilmiştir. Analizde müfredat bütünlüğü sağlanan derslere ve İKY ile doğrudan bağlantılı olan derslere vurgu yapılması amaçlanmıştır. Lisans programlarındaki akademik kadronun eğitim düzeyleri incelenmiş ve ders içerikleri ile akademik kadroların eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olduğu hipotezi kurulmuştur.

Ulusal literatürde İKY yükseköğretim programlarının ders içerikleri ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmaması nedeniyle bu çalışmanın İKY alanına önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın ana evrenini, Türkiye'de aktif olarak eğitim ve öğretim faaliyetine devam eden İKY ön lisans, lisans ve lisansüstü programların müfredatı ve akademik kadrosu oluşturmaktadır. İKY ile ilgili bu programların ders içeriklerine ve akademik kadrolarına üniversitelerin internet sitelerinden ulaşılmıştır. İlgili üniversitelerin internet sitelerinden ulaşılamayan bilgiler için ise üniversitelerle telefon ve e-posta yoluyla iletişim kurulmaya çalışılmış ve araştırma kapsamındaki bilgiler elde edilmiştir. KKTC'de bulunan 3 üniversiteye ait bilgiler web sayfasından, telefon veya e-posta yoluyla temin edilemediğinden bu üniversitelerde çalışan akademik kadro örnekleme dâhil edilmemiştir.

Araştırmanın verileri 5 Haziran-19 Temmuz 2022 tarihleri arasında toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İKY ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora ders programları incelenmiş, tüm programlardaki dersler tek tek Excel sayfalarına girilmiştir. Excel sayfaları üniversite isimleri, fakülte isimleri, ders isimleri, zorunlu ve seçmeli dersler olmak üzere kodlanmıştır. Analizde hata çıkma payının en aza indirgenmesi amacıyla Excel dosyasına yazılan 2749 ders birkaç kez kontrol edilmiştir. Ortaya çıkan geniş veri tabanından hareketle, ders isimleri ve içerikleri aynı olan dersler arasında eleme yapılmış ve analizin yapılacağı veri şablonları oluşturulmuştur. Bununla birlikte tüm programlardaki derslerin ait oldukları bölümler tespit edilerek, ders içeriklerinin belirlenmesinde önde gelen bölüm bulunmuştur. Bu bulguya ise lisans programları akademik kadrosunun eğitim düzeyleri incelenerek ve ders içerikleri ile akademik kadroların eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olduğu ortaya konularak ulaşılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın analiz kısmında ilk olarak İKY lisans programları ve bu programlarda yer alan ders içerikleri incelenmiştir. Analizde en çok vurgu yapılan bölüm, İKY lisans programlarıdır. Bunun yanında, ön lisans, yüksek lisans ve doktora programlarının ders içeriklerine ve lisans programlarının akademik kadrosunun mezuniyet düzeylerine de değinilmiştir. Ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında bulunan 2749 ders detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu derslere, zorunlu ve seçmeli ders ayrımı yapılarak ve derslerin ilgili programa bağlandıkları asıl bölüm dikkate alınarak ilgili tablolarda yer verilmiştir.

4.1. İKY Lisans Programları ile İlgili Bulgular

Tablo 1. 2022 Yılı İtibarıyla Aktif Olarak İKY Lisans Eğitimi Veren Üniversiteler (YÖK, TY)

Üniversite Adı	Üniversite Adı
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi (ALKÜ)	İzmir Demokrasi Üniversitesi (İDÜ)
Akdeniz Karpaz Üniversitesi (AKUN)	Kayseri Üniversitesi (KÜ)
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (ADU)	Sakarya Üniversitesi (SAÜ)
Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)	Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ)
Gümüşhane Üniversitesi (GÜ)	Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ)
İstanbul Medipol Üniversitesi (İMÜ)	Yeditepe Üniversitesi (YÜ)

İKY alanında Türkiye’de ilk lisans eğitimi 2008 yılında Sakarya Üniversitesinde ilgili programda verilmeye başlanmıştır. Tablo 1’de 2021-2022 bahar döneminde aktif olarak İKY alanında lisans eğitimi veren üniversiteler görülmektedir. Tabloda olmayan fakat YÖK’ün sitesinde yer alan Girne Amerikan Üniversitesine 2022 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmemesi ve ilgili sitede ders içeriklerine ulaşamaması nedeniyle tabloda yer verilememiş ve analize dâhil edilememiştir. Tablo 1’de yer alan 13 lisans programının 6 tanesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde, 3 tanesinin İşletme Fakültesinde, birer tanesinin de Uygulamalı Bilimler Fakültesi, İşletme ve Yönetim Fakültesi, İşletme ve Ekonomi Fakültesi ve Açık Öğretim Fakültesinde yer aldığı görülmektedir. Bu üniversitelere bakıldığında, 13 üniversitenin 8 tanesinin devlet üniversitesi, 5 tanesinin ise vakıf üniversitesi olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye’de İKY alanında aktif olarak lisans eğitimi veren 13 üniversitenin, ortak seçmeli dersler haricinde, 8 yarıyıl/4 yıl boyunca uyguladıkları müfredatlarda yer alan tüm dersler incelenmiştir. Aynı olan derslerin ayrımı yapılmaksızın ve ortak seçmeli dersler analize alınmaksızın 843 farklı ders olduğu tespit edilmiştir. İsimleri aynı olan ve isimlerinin farklı fakat içeriklerinin benzer olduğu varsayımıyla aynı olduğu öngörülen dersler çıkarılmış ve birbirinden farklı 200 ders kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla lisans programları müfredat içerik analizi 200 ders üzerinden yapılmış, ders sayısının fazla olması nedeniyle derslerin tamamı 7 ayrı tablo üzerinden incelenmiştir.

Tablo 2. İKY Lisans Programlarındaki İKY Alan Dersleri

Dersler	Zorunlu	Seçmeli	Dersler	Zorunlu	Seçmeli
İnsan Kaynakları Yönetimi	13	-	Dijital İKY	2	1
İş Değerleme ve Ücret Yönetimi	11	-	İK’da İletişim ve İş Birliği	1	2
İş Sağlığı ve Güvenliği	11	-	İnsan Sermayesi Yönetimi	-	3
İş Gücü ve Tedarik	11	-	Karşılaştırmalı İKY	1	2
Kariyer Planlama	9	2	Koçluk ve Mentorluk	1	2
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	9	1	İK’da Paket Programlar	-	2
Performans Değerlendirme	9	1	AB Ekonomik Bütünleşmesi ve İK	-	1
Çalışma İlişkileri	7	2	İK’da Ölçme ve Değerlendirme	-	1
Eğitim ve Geliştirme	8	1	İKY’de Kurum İçi Pazarlama	1	-
İK’da Etik ve Sosyal Sorumluluk	4	5	İKY’de Metrikler	-	1
Ekip Yönetimi	2	7	İKY Muhasebesi	1	-
İnsan Kaynakları Planlaması	8	-	İş Yeri Eğitimi	1	-
Uluslararası İKY	7	1	Kriz ve Stres Yönetimi	-	1
Müzakere ve Toplantı Yönetimi	-	7	Küresel Eğlence Sektöründe İKY	-	1
İş Analizi ve İş Tasarımı	7	-	Motivasyon ve İş Tatmini	1	-
Stratejik İKY	5	2	Sektörel Uygulama	-	1
İş Yeri Dizaynı ve Ergonomi	1	5	Sosyal Güvenlikte Nitelikli Hesaplamalar	-	1
Uygulamalı İKY	3	2	Süreç Analizi	-	1
Kamuda İKY Uygulamaları	-	5	STK’larda İKY	-	1
İKY’de Güncel Konular	2	2	Turizm Sektöründe İKY	-	1
İKY Bilgi Sistemleri	2	2	Uluslararası İKY’de Güncel Konular	-	1
Özlük ve Bordrolama İşlemleri	3	1	Uygulamalı Eğitim ve Geliştirme	-	1
Yetenek Yönetimi	2	2	Uygulamalı Kurumsal Sosyal Sorumluluk	-	1

İKY lisans programlarındaki birbirinden farklı 200 ders incelendiğinde, bu derslerin 46'sının doğrudan İKY alan dersi olduğu tespit edilmiş ve Tablo 2'de bu dersler zorunlu ve seçmeli olarak ayrılmıştır.

Tablo 3. İKY Lisans Programlarındaki Farklı Bölümlere Ait Dersler

Dersler	Zorunlu	Seçmeli	Dersler	Zorunlu	Seçmeli
Araştırma Yöntemleri	12	1	İşletme Mikroekonomisi	3	-
Genel Muhasebe	13	-	İşletme Yönetimi	3	-
Örgütsel Davranış	11	2	Kurumsal Kaynak Planlaması	-	3
Hukukun Temel Kavramları	12	-	Makro İktisat	3	-
Genel Ekonomi	11	-	Örgütsel Değişim Yönetimi	-	3
İstatistik	11	-	Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları	-	3
Genel Matematik	11	-	Reklam ve Tutundurma Teknikleri	-	3
Yönetim ve Organizasyon	11	-	Sosyal Politika	1	2
Ürün ve Stok Yönetimi	6	4	Sosyoloji	3	-
Stratejik Yönetim	5	5	Türkiye Ekonomisi	-	3
Yönetim Bilişim Sistemleri	8	2	Türkiye'nin Toplumsal Yapısı	-	3
Girişimcilik	3	6	Yönetimsel Karar Verme Teknikleri	-	3
Halkla İlişkiler	2	7	Çalışma Yaşamı Denetimi	1	1
Pazarlama	6	3	Dijital Okuryazarlık	2	-
İşletme Bilimi	9	-	Diksiyon ve Sunum Teknikleri	1	1
Davranış Bilimleri	8	-	Dünya Ekonomisi	-	2
Mesleki İngilizce	4	4	Eleştirel Düşünme	1	1
Etkili İletişim ve Beden Dili	2	5	Endüstri Sosyolojisi	-	2
Örgütsel İletişim	2	5	E-Ticaret	-	2
Uluslararası İşletmecilik	3	4	Felsefe	1	1
Çalışma Ekonomisi	3	3	Gönüllülük Çalışmaları	-	2
Çalışma Psikolojisi	4	2	İdare Hukuku	-	2
Toplam Kalite Yönetimi	1	5	İşletme Hukuku	2	-
Finansal Yönetim	4	2	İşletmelerde Eğitim Yönetimi	2	-
Yeni Yönetim Yaklaşımları	3	3	İşletme Finansmanı	1	1
Hizmet Pazarlaması	-	5	Kamu Maliyesi	-	2
İş Etiği	2	3	Kamu Yönetimi	2	-
Sosyal Medya ve İKY	4	1	Kurumsal Yönetim	-	2
Sosyal Psikoloji	2	3	Müşteri İlişkileri Yönetimi	-	2
Borçlar Hukuku	3	1	Psikoloji	2	-
Çalışma Sosyolojisi	3	1	Sosyal Sigorta, Prim ve Teşvikler	-	2
İşgücü Piyasaları	2	2	Şirketler Hukuku	-	2
Örgüt Kuramları	1	3	Ticaret Hukuku	2	-
Pazarlama Yönetimi	2	2	Türk Vergi Sistemi	-	2
Sayısal Yöntemler	2	2	Yönetim Politikaları	-	2
Tüketici Psikolojisi ve Davranışları	-	4	Yönetim Psikolojisi	-	2
İnovasyon ve Bilgi Yönetimi	-	3	Yönetişim	-	2

Tablo 3'te İKY lisans programlarında yer alan derslerden İKY alan dersleri hariç 76'sı görülmektedir. Bunun yanında bitirme semineri, staj ve proje yönetimi, uygulamalı dersler ile program bünyesinde özel olarak verilen dersler de ayrı tablolarda verilmiştir.

Zorunlu ve seçmeli olarak, 13 lisans programında en çok yer alan derslerin daha net bir şekilde görülmesi amacıyla İKY alan dersleri ve diğer bölümlere ait dersler, aynı tabloda olacak şekilde Tablo 4 oluşturulmuştur.

Tablo 4. İKY Lisans Programı Müfredatlarını Ortak Paydada Birleştiren Dersler

Dersler	Zorunlu	Seçmeli	Dersler	Zorunlu	Seçmeli
Araştırma Yöntemleri	12	1	Yönetim Bilişim Sistemleri	8	2
AIİT	13	-	Çalışma İlişkileri	7	2
Genel Muhasebe	13	-	Eğitim ve Geliştirme	8	1
İngilizce	13	-	Girişimcilik	3	6
İnsan Kaynakları Yönetimi	13	-	Halkla İlişkiler	2	7
Örgütsel Davranış	11	2	İşletme Bilimine Giriş	9	-
Hukuka Giriş	12	-	İK'da Etik ve Sosyal Sorumluluk	4	5
Türk Dili	12	-	Pazarlama İlkeleri	6	3
Genel Ekonomi	11	-	Davranış Bilimleri	8	-
İstatistik	11	-	İnsan Kaynakları Planlaması	8	-
İş Değerleme ve Ücret Yönetimi	11	-	Mesleki İngilizce	4	4
İş Sağlığı ve Güvenliği	11	-	Proje Yönetimi	1	7
İşe Alım ve Mülakat Teknikleri	11	-	Uluslararası İnsan Kaynakları Yönetimi	8	3
İşletme Matematiği	11	-	Çalışma Ekonomisi	4	3
Kariyer Planlama	9	2	Çatışma Yön. ve Müzakere Teknikleri	-	7
Yönetim ve Organizasyon	11	-	Etkili İletişim ve Beden Dili	2	5
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	9	1	İş Analizi ve İş Tasarımı	7	-
Performans Değerleme	9	1	İK'da Güncel Konular	4	3
Örgütsel İletişim ve İş Birliği	3	7	Liderlik ve Yöneticilik	1	9
Stratejik Yönetim	5	5	Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi	5	2
Ürün ve Stok Yönetimi	6	4	Uluslararası İşletmecilik	3	4

Tablo 4'te 13 lisans programında bulunan 200 farklı dersten en az 7 lisans programında bulunan dersler alınarak, çoğu lisans programında verilmekte olan 42 ortak derse ulaşılmıştır. Tablo 4'e bakıldığında 13 üniversitenin tamamında zorunlu olarak en çok verilen derslerin Araştırma Yöntemleri, AIİT, Genel Muhasebe, İngilizce, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örgütsel Davranış olduğu görülmektedir. Bu bağlamda İKY programı ile alakalı en çok verilen dersin İnsan Kaynakları Yönetimi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4'ten hareketle, İKY bölümü ile doğrudan bağlantılı bölüm derslerinin zorunlu ve seçmeli olarak verildiği üniversiteler ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda Tablo 5'te İKY fonksiyonlarıyla bağlantılı dersler ayrıca ele alınarak bu derslerin zorunlu ve seçmeli olarak verildiği üniversiteler incelenmiştir.

Tablo 5. İKY Fonksiyonlarıyla Bağlantılı Dersler

İK Fonksiyonlarıyla Bağlantılı Dersler/Üniversiteler	ADÜ	AKUN	ALKÜ	DAÜ	GÜ	İDÜ	İMÜ	İÜAÖF	KÜ	SAÜ	SDÜ	YDÜ	YÜ
Eğitim ve Geliştirme	Z		Z	Z	Z	Z	Z		Z	Z	Z		S
Çalışma ve Endüstri İlişkileri	Z		Z	Z	S	S	Z	Z		Z	Z		
İK Bilgi Sistemleri	S		Z		Z						S		
İK Planlaması	Z		Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		
İnsan Kaynakları Yönetimi	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
İş Analizi ve İş Tasarımı			Z		Z	Z	Z	Z	Z		Z		
İşe Alım Becerileri	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		Z
İş Değerleme ve Ücret Yönetimi	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		Z
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	Z		Z		Z	Z	S	Z	Z	Z	Z		Z
İş Sağlığı ve Güvenliği	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		Z
Kariyer Planlama	Z	Z	Z		S	Z	Z	Z	Z	Z	Z		S
Performans Değerleme	Z	Z	S		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z		
Sosyal Güvenlik Hukuku	Z		Z		Z	Z	S	Z	Z	Z	Z		Z
Uluslararası İKY Yetenek Yönetimi	Z		S	Z		Z		Z	Z	Z	Z		

Tablo 5'e bakıldığında, İKY ile bağlantılı 12 fonksiyona ilişkin İKY derslerinin olduğu görülmektedir. İKY bölümü, insan kaynakları fonksiyonlarının üzerine inşa edilmesi gereken bir bölüm olup, lisans programlarında en çok üzerinde durulması gereken derslerin fonksiyon bağlantılı dersler olması gerekmektedir. Bu bilgiler ışığında fonksiyon bağlantılı derslerden Yakın Doğu Üniversitesinde sadece 1 tanesinin, Doğu Akdeniz Üniversitesinde sadece 4 tanesinin ve Akdeniz Karpaz Üniversitesinde sadece 6 tanesinin verilmekte olduğu tabloda dikkat çeken bir diğer noktadır.

İKY alan dersleri, uygulamalı ve fonksiyon bazında dersler olarak ayrı tablolar hâlinde incelenmiştir. Bu tabloların dışında kalan İKY dersleri de mevcuttur. Bu derslerden İş Yeri Dizaynı ve Ergonomi dersi 13 lisans programının 5'inde seçmeli, 1'inde zorunlu olarak; Entelektüel Sermaye Yönetimi dersi 3'ünde seçmeli ders olarak ve Küresel Eğlence Sektöründe İnsan Kaynakları Yönetimi dersi 2 programda seçmeli ders olarak verilmektedir. Entelektüel Sermaye Yönetimi ile İş Yeri Dizaynı ve Ergonomi dersi İKY programları için oldukça önemli derslerdir. Bundan dolayı 13 lisans programının en az 7'sinde verilen dersler tablosunda yerini alması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 6. Proje ve Staj Bazlı Dersler

Üniversite/Ders	Proje Yönetimi	Bitirme Semineri/Projesi	Staj
ADÜ	S		Z
AKUN	S		
ALKÜ			
DAÜ			
GÜ	S	Z	
İDÜ	S	Z	
İMÜ		Z	S
İÜAÖF	Z		
KÜ	S		Z
SAÜ	S	Z	Z
SDÜ		Z	Z
YDÜ			
YÜ	S	Z	Z

Tablo 6'da Bitirme Semineri, Mezuniyet Projesi, Staj ve Proje Yönetimi derslerini zorunlu ve seçmeli olarak veren lisans programları görülmektedir. Bu derslerden özellikle önem verilmesi gereken staj, öğrencilerin mezun olmadan önce sektörü tanımaları ve kendilerini geliştirmeleri için çok önemli olup, her lisans programında mutlaka olması gereken derstir. Fakat tablo incelendiğinde stajın 13 lisans bölümünden sadece 5'inde olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanında Bitirme Semineri dersi öğrencilerin akademik gelişimleri açısından çok önemli bir ders olmasına rağmen sadece 6 lisans programında verilmektedir.

Tablo 7. Uygulamalı Dersler

	ADÜ	AKUN	ALKÜ	DAÜ	GÜ	İDÜ	İMÜ	İÜAÖF	KÜ	SAÜ	SDÜ	YDÜ	YÜ
Bilgisayar Uygulamalı İstatistik	S	Z											
İK'da Paket Programlar Kamuda İKY Uygulamaları	S		S			S			S	S			
Özlük ve Bordrolama İşlemleri							Z	Z			Z		S
Satın Alma ve Satış Yön.Sekt. Uygulamaları	S		S		S				S				
Topluma Hizmet Uygulamaları	S						Z		Z				
Uygulamalı İK Analitiği	S								Z	Z			
Uygulamalı İKY	S				Z	S			Z	Z	S		

Tablo 7'de uygulamalı olarak verilen dersler görülmektedir. İnsan kaynakları disiplinini en iyi şekilde öğrenmek adına, lisans programlarında verilen teorik derslerin yanında uygulama derslerinin de mutlaka olması gerektiği önemli bir gerçektir. Bu sebeple, 13 lisans programında uygulamalı olarak gösterilen dersler için ayrıca bir tablo oluşturulmuştur. Tablo 7'ye bakıldığında, bu derslerin çoğunun üniversitelerde sınırlı sayıda verildiği görülmektedir. Tabloda görülen 13 uygulamalı dersin en çok verildiği üniversitenin 6 ders ile Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ) ve Sakarya Üniversitesi (SAÜ) olduğu görülmektedir. Ancak bu üniversitelerin de uygulamalı dersleri seçmeli olarak programlarına dâhil ettikleri dikkati çekmektedir.

İKY alanında hem akademik hem de sektör bazında başarılı olabilmek için özlük ve bordrolama işlemlerinin öğrenilmesi konusu büyük önem arz eden bir diğer konudur. Bu nedenle uygulamalı dersler tablosundaki en önemli dersin Özlük ve Bordrolama İşlemleri dersi olduğunu söylemek mümkündür. Bu dersin Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ), İstanbul Medipol Üniversitesi (İMÜ) ve İstanbul Üniversitesinde (İÜAÖF) zorunlu olarak, Yeditepe Üniversitesinde de seçmeli olarak verildiği dikkati çekmektedir.

Yapılan araştırmada, lisans programlarında verilen ortak derslere ait tablolar oluşturulsa da her üniversitenin sadece kendi programında bulunan bazı farklı dersler olduğu görülmüştür. Çalışmanın analizinde irdelenmesi gereken bir diğer önemli husus da bu farklı derslerdir. Bu nedenle dersler ve ait oldukları üniversite isimleri belirtilerek Tablo 8 oluşturulmuştur. Tablo 8'e bakıldığında, en fazla farklı derse sahip olan üniversitenin Adnan Menderes Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak Adnan Menderes Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesinin kendilerine özgü bir müfredatla İKY alanında farklılaşmak istediklerini söylemek mümkündür.

Tablo 8'de bulunan dersler bölümlere ayrılarak incelenmiştir. Bunun sonucunda da Adnan Menderes Üniversitesinde bulunan farklı derslerin işletme ve iktisat eksenli olduğu; Akdeniz Karpaz Üniversitesi'ndeki derslerin kamu yönetimi, işletme ve yabancı dil eksenli olduğu; Alaaddin Keykubat Üniversitesi ve Doğu Akdeniz Üniversitesindeki derslerin birçok farklı bölüm eksenli olduğu; Gümüşhane Üniversitesindeki derslerin çoğunlukla fakülte dışı dersleri bünyesinde barındırdığı; İstanbul Medipol Üniversitesi ve İzmir Demokrasi Üniversitesindeki farklı derslerin işletme ve İKY eksenli olduğu; İstanbul Üniversitesindeki derslerin İKY eksenli olduğu; Sakarya Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesindeki derslerin işletme eksenli olduğu ve son olarak Süleyman Demirel Üniversitesindeki farklı derslerin İKY eksenli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. İKY Lisans Programları Arasında Farklılık Gösteren Dersler

Dersler	Üniversiteler	Dersler	Üniversiteler
Bilgi Ekonomisi	ADÜ	Vergi Uygulamaları	İDÜ
Gelir ve İstihdam Teorisi	ADÜ	Yönetimde Örnek Olaylar	İDÜ
e-Pazarlama Yöntemleri	ADÜ	İKY'de Ölçme ve Değerlendirme	İMÜ
İcra ve İflas Hukuku	ADÜ	Kültür ve İşletme	İMÜ
İktisadi ve Finansal Kriz	ADÜ	Medeniyet ve Kültür	İMÜ
Karşılaştırmalı İktisadi Sistemler	ADÜ	Mesleki Teknik Yazışmalar	İMÜ
Konaklama İşletmeciliği	ADÜ	Örgüt Geliştirme	İMÜ
Tanıtım Stratejileri	ADÜ	Sektörel Uygulama	İMÜ
Teknoloji Yönetimi ve İş Modelleri	ADÜ	Süreç Analizi	İMÜ
Turizm Sektöründe İKY	ADÜ	Tedarik Zinciri Yönetimi	İMÜ
Uluslararası İktisadi Kuruluşlar	ADÜ	İkna Teorileri ve Retorik	İÜAÖF
Uluslararası Örgütler	ADÜ	Motivasyon ve İş Tatmini	İÜAÖF
Uluslararası Ticaret	ADÜ	Çalışma ve Sanat	SAÜ
Yönetim Ekonomisi	ADÜ	İşletme Analitiği	SAÜ
Almanca	AKÜN	İşletmecilik Tarihi	SAÜ
Arapça	AKÜN	İş Yeri Eğitimi	SAÜ
Araştırma ve Yayın Etiği	AKÜN	Karşılaştırmalı Çalışma İlişkileri	SAÜ
Belge Yönetimi	AKÜN	Kişisel Gelişim	SAÜ
Fransızca	AKÜN	Küresel Şirketlerde Ürün Yönetimi	SAÜ
İşletmelerde Tahmin Analizi	AKÜN	Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri	SAÜ
Kobi Yönetimi	AKÜN	Örgütlerde Bilgi Yönetimi	SAÜ
Maliyet Muhasebesi	AKÜN	Örgütsel Davranışta Güncel Sorunlar	SAÜ
Sigorta Pazarlama	AKÜN	Örgütsel Düşüncenin Evrimi	SAÜ
Siyasi Tarih	AKÜN	Uluslararası İlişkiler	SAÜ
Uluslararası Finansal Yönetim	AKÜN	Uygulamalı Eğitim ve Geliştirme	SAÜ
AB Ekonomik Bütünleşmesi ve İKY	ALKÜ	Uygulamalı Kurumsal Sosyal Sorumluluk	SAÜ
Etkinlik Yönetimi	ALKÜ	Kriz ve Stres Yönetimi	SDÜ
Kriz ve Risk Yönetimi	ALKÜ	Medeni Hukuk	SDÜ
Sigortacılık	ALKÜ	Sosyal Diyalog ve Yönetime Katılma	SDÜ
İşletme Politikası	DAÜ	STK'larda İKY	SDÜ
Küresel Siyasete Giriş	DAÜ	Türkiye'nin Ekonomi Politikası	SDÜ
Para ve Bankacılık	DAÜ	Uluslararası İKY'de Güncel Konular	SDÜ
Değerler	GÜ	Yönetim Felsefesi	SDÜ
Grafik Tasarım	GÜ	Yönetim Hukuku	SDÜ
Türkiye'de Yönetim Kültürü	GÜ	Yönetim Muhasebesi	YDÜ
Aile İşletmeleri Yönetimi	İDÜ	e-Müşteri İlişkileri Yönetimi	YÜ
İş Hukukunda Nitelikli Hesaplamalar	İDÜ	İKÇ'lar için Örgüt Tasarımı	YÜ
İş Yaşamında Çalışan Hakları	İDÜ	İKY'de Kurum İçi Pazarlama	YÜ
Örgütsel Davranışta Örnek Olaylar	İDÜ	İşletmelerde Kültürlerarası Konular	YÜ
Sosyal Güvenlikte Nitelikli Hesaplamalar	İDÜ	İşletmelerde Teknolojik Gelişmeler ve Uygulamaları	YÜ
İKY'de Metrikler	İDÜ	Uyarlık Tarihi	YÜ
İK Muhasebesi	İDÜ		

Yapılan inceleme sonucunda, üniversitelerin ders içeriklerinin belirlenme koşullarını daha net bir şekilde ortaya koymak adına, lisans programı olan 13 üniversitenin akademik kadrosunu incelenmiştir. Bu inceleme lisans, yüksek lisans ve doktora mezuniyetine göre yapılmıştır.

Tablo 9. İKY Lisans Programları Akademik Kadrolarının Mezuniyet Düzeyleri

Bölümler/Mezuniyet Düzeyleri	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
İşletme	33	23	23
ÇEKO	12	8	11
İKY	2	18	8
Yönetim Organizasyon	0	4	12
Kamu Yönetimi	4	2	3
Sosyoloji	3	2	1
Uluslararası İlişkiler	3	1	1
İktisat	3	1	1
Turizm İşletmeciliği	1	1	2
Mühendislik	3	0	0
İstatistik	2	0	0
Psikoloji	0	1	0

Türkiye’de İKY alanında lisans programı olan 13 üniversitenin 10 tanesinin İKY akademik kadrosuna ulaşılmış ve ulaşılan 68 akademik personelin mezun oldukları bölümler belirlenmiştir. Akademik kadrolara her üniversitenin kendi internet sayfasından ulaşılmıştır. KKTC’de bulunan Akdeniz Karpaz Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesinin akademik kadrosuna üniversitelerin internet sitesinden ulaşılamadığı için bu bilgiye iletişim adreslerinden telefon aracılığıyla ulaşılmak istenmiş fakat bu girişim sonuçsuz kalmıştır. Bu sebeple Tablo 9’a KKTC’deki üniversiteler dâhil edilememiştir.

Tablo 9’da, İKY lisans programlarının akademik kadrosunun mezuniyetinin en çok işletme ve İKY bölümü ağırlıklı olduğu ve işletme mezuniyet düzeyine sahip akademik personelin İKY mezuniyet düzeyine sahip akademik personele oranla yaklaşık 5 kat daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bunun yanında, çalışmada yer alan 200 farklı ders bölümlere ayrıldığında 70 tanesinin işletme bölümü, 50 tanesinin ise İKY bölümü kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, ele alınan derslerin büyük çoğunluğunun ait olduğu bölüm ve akademik kadronun mezuniyeti ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durum ise İKY bölümünün erken dönemde çoğunlukla işletme bölümü altında bir anabilim dalı olarak faaliyette bulunmasına ve İKY bölümlerinin işletme bölümlerine kıyasla akademide daha geç yer almasına bağlanabilir.

4.2. İnsan Kaynakları Yönetimi Ön Lisans Programları ile İlgili Bulgular

Araştırmanın ön lisans kısmına ilişkin analizde, Türkiye’deki meslek yüksekokulları bünyesinde bulunan İKY programlarında verilen dersler incelenmiştir. Bugün itibarıyla Türkiye’de aktif olarak İKY ön lisans programı 32 üniversitede, 36 meslek yüksekokulunda bulunmaktadır. Bu programlarda, ortak seçmeli dersler dâhil edilmeksizin, toplam 1358 ders olduğu tespit edilmiştir. İlgili tablolar oluşturulmadan önce incelenen derslerin çoğunun aynı olduğu fark edilmiş ve aynı içeriğe sahip dersler birleştirilerek (performans değerlendirme, performans değerlendirme gibi) birbirinden farklı 75 derse ulaşılmıştır. Araştırmanın devamındaki tablolarda bahsi geçen 75 ders incelenmiştir. Tablo 10’da bahsi geçen meslek yüksekokulları görülmektedir.

Tablo 10. Üniversiteler ve Yüksekokullar

Adnan Menderes Üniversitesi Sultanhisar MYO	İzmir Kavram Üniversitesi İzmir Kavram MYO
Afyon Kocatepe Üniversitesi Bayat MYO	İstanbul Okan Üniversitesi MYO
Anadolu Üniversitesi	Kırıkkale Üniversitesi Keskin MYO
Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa MYO	İstanbul Kavram Üniversitesi İstanbul Kavram MYO
Atatürk Üniversitesi Pasinler MYO	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Simav MYO
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu MYO	Kastamonu Üniversitesi Devrekani TOBB MYO
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gelibolu Piri Reis MYO	Kırıkkale Üniversitesi Lüleburgaz MYO
Doğuş Üniversitesi MYO	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Tefenni MYO
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Üzümlü MYO	Manisa Celal Bayar Üniversitesi Ahmetli MYO
Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Sosyal Bilimler MYO	Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO
Isparta Uygulamalı Bilimler Üni. Aksu M. S. Demirarslan MYO	Nevşehir H. Bektaş Veli Üniversitesi Gülşehir Sos. Bil. MYO
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Eğirdir MYO	Ordu Üniversitesi Ünye MYO
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Gelendost MYO	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Geyve MYO
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Isparta MYO	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Cumhuriyet Sosyal Bilimler MYO
İstanbul Arel Üniversitesi MYO	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Hisarcık MYO
İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil MYO	Kocaeli Üniversitesi Hereke Ömer İsmet Uzunyol MYO
İstanbul Beykent Üniversitesi MYO	Tarsus Üniversitesi MYO
İstanbul Gelişim Üniversitesi Gelişim MYO	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma MYO

Meslek yüksekokullarında verilen dersler incelendiğinde, genellikle uygulamaya yönelik derslerin ağırlıklı olduğu dikkati çekmektedir. İKY'nin uygulama ile desteklendiğinde daha fazla verim alınabilecek bir disiplin olması nedeniyle meslek yüksekokullarının bu yaklaşımının doğru bir tercih olduğu söylenebilir. Yapılan inceleme sonucunda derslerden 30'unun İKY bölümüne ait olduğu, 20'sinin işletme bölümü kaynaklı olduğu görülmektedir. 75 dersin 30'unun İKY bölümüne ait olması, lisans bölümlerine kıyasla büyük bir orandır. Bu oran ile İKY ön lisans programı varlığını ispatlama yolunda ciddi bir adım atmıştır. Bu durum, lisans eğitimine göre ön lisans eğitim süresinin kısa olması nedeniyle, ön lisansta yoğun olarak alan ve uygulama derslerinin verilmesiyle gerekçelendirilebilir.

Tablo 11'de İKY bölümü ile doğrudan ilgili olan 30 ders olduğu görülmektedir. Derslerin zorunlu ve seçmeli ayrımları dikkate alınarak tablo oluşturulmuştur. İKY dersinin 36 meslek yüksekokulunun 35'inde gösterildiği görülmektedir. Ancak İKY'nin önemli fonksiyonlarından olan İş Analizi ve İnsan Kaynakları Planlaması derslerinin az sayıda meslek yüksekokulunda verilmekte olduğu dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra, İKY alanında Bordrolama ve Özlük İşleri derslerinin oldukça önemli olduğu fakat 36 meslek yüksekokulunun sadece 6'sında bu derslerin gösterildiği dikkati çeken bir diğer konudur. Eğitim süresi kısa olan bu programlarda öğrencilere uygulamada önem taşıyan bu tip derslerin verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 11. İKY Alan Dersleri

Dersler	Zorunlu	Seçmeli	Dersler	Zorunlu	Seçmeli
İnsan Kaynakları Yönetimi	34	1	Kamu Personel Yönetimi	9	4
İKY' de İletişim Becerileri ve Takım Çalışması	23	6	İK Planlaması	9	3
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	24	4	Protokol Yönetimi	6	6
İKY Bilişim Sistemleri	23	5	Çatışma, Müzakere ve Stres Yönetimi	4	6
İdari İşler ve Belge Yönetimi	21	5	Stratejik İKY	7	1
İş Değerleme, Performans ve Ücret Yönetimi	18	8	Sendikacılık	4	4
İş Sağlığı ve Güvenliği	13	13	Yetenek Yönetimi	3	4
Kariyer Planlama ve Kariyer Yönetimi	19	1	Bordrolama ve Özlük İşleri	4	2
İKY' de Seçme ve Yerleştirme	14	6	İş Yeri Dizaynı ve Ergonomi	2	2
Toplantı ve Sunu Teknikleri	10	8	Entelektüel Sermaye Yönetimi	-	2
Meslek Etiği ve İş Ahlakı	9	9	İş Analizi ve Değerlendirme	2	-
Kriz ve Stres Yönetimi	7	9	İstihdam ve İşsizlik	1	1
İKY' de Eğitim ve Geliştirme	14	1	Uluslararası İKY	1	1
İKY Sektör Uygulamaları	13	2	İş Gören Piyasaları Analizi	1	1
Sosyal Sorumluluk Projesi	4	10	Hizmet İçi Eğitim Programları	-	1

Tablo 12'ye bakıldığında, İKY alan derslerinin dışında kalan 45 dersin zorunlu seçmeli ayrımı yapılarak belirtildiği görülmektedir. Bu derslerden 20'sinin işletme bölümüne ait olduğu tespit edilmiştir. İKY alanı işletme bölümü ile doğrudan bağlantılı bir alan olduğundan elde edilen bulgu son derece normaldir. Tablo 12'ye göre, 20 ders işletme ve 25 ders fakülte içi ve fakülte dışı bölümlere ait olan derslerdir. Bu derslerin 6'sının hukuk, 4'ünün ÇEKO, 4'ünün iktisat, 4'ünün yabancı dil, 3'ünün YÖK, 2'sinin seminer/staj ve 2'sinin fakülte dışı dersler olduğu görülmektedir.

İKY alanı Yönetim ve Organizasyon dersiyle ilişkili olduğundan ön lisans programlarında en çok verilen ders budur. Tablo 11 ve 12'de İKY ön lisans programlarında verilen tüm dersler gösterilmiştir.

Tablo 12. Farklı Bölümlere Ait Dersler

Dersler	Zorunlu	Seçmeli	Dersler	Zorunlu	Seçmeli
İngilizce	34	2	İstatistik	8	2
AİTT	34	1	Bitirme Projesi	6	2
Türk Dili	34	1	Vergi Hukuku	2	1
Ekonomi	28	5	Sosyal Politika	4	3
İşletme Bilimi	32	-	Dosyalama ve Arşivleme Teknikleri	3	3
Temel Hukuk	29	2	Örgüt Sosyolojisi	2	4
Yönetim ve Organizasyon	29	2	Finansal Yönetim	5	-
Örgütsel Davranış	26	2	Hizmet Pazarlaması	1	4
Toplam Kalite Yönetimi	15	12	Örgüt Teorisi	2	3
Araştırma ve Raporlama Teknikleri	21	5	Finansal Okuryazarlık	2	2
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	20	6	İşletmelerde Psikolojik Sorun ve Şikâyetler	-	4
Girişimcilik	9	15	Ticaret Hukuku	4	-
Staj	22	2	Almanca	-	3
Genel Muhasebe	17	3	Kamu ve Özel Kesim Yapısı	-	3
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	9	11	Fransızca	-	3
Pazarlama İlkeleri ve Tüketici Davranışları	9	10	Toplu İş Hukuku	1	2
İşletme Matematiği	15	2	Borçlar Hukuku	2	-
Davranış Bilimleri	14	3	Kongre ve Seminer Organizasyonu	1	1
Müşteri İlişkileri Yönetimi	12	4	Rusça	1	1
Stratejik Yönetim	12	4	Uluslararası Yönetim	1	1
Mesleki İngilizce	9	5	İdare Hukuku	1	-
Çalışma Psikolojisi	10	4	İşletme Finansmanı	-	1
Yönetimsel Karar Verme Teknikleri	10	3			

4.3. İKY Yüksek Lisans Programları ile İlgili Bulgular

Türkiye’de İKY alanında ilk yüksek lisans programı 1968 yılında İstanbul Üniversitesinde verilmeye başlanmıştır. 1968’den bu yana aktif olarak tezli, tezsiz ve uzaktan eğitim biçiminde olmak üzere toplam 26 üniversitenin 37 programında (20 tane tezsiz, 17 tane tezli program) yüksek lisans eğitimi verilmektedir. Bahsi geçen programlar Tablo 13’te tezli ve tezsiz yüksek lisans bazında detaylandırılarak gösterilmiştir. Ayrıca İKY yüksek lisans programları bazı üniversitelerde hâlâ yönetim ve organizasyon bölümünün alt bölümü olarak yer almaktadır. Söz konusu durumun doktora programlarında da benzer şekilde olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 13. Üniversiteler ve İKY Yüksek Lisans Programları

Bahçeşehir Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans	İstanbul Ticaret Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Başkent Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans	İstanbul Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Bilgi Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Kayseri Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Marmara Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Çankaya Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans	Mersin Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans
Doğu Akdeniz Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Niğantaşı Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Dokuz Eylül Üniversitesi/Tezli Yüksek Lisans	Okan Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Ege Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Sakarya Üniversitesi/Tezli Yüksek Lisans
Gazi Üniversitesi/Tezli Yüksek Lisans	Süleyman Demirel Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
Hacettepe Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Ufuk Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans
Işık Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Uludağ Üniversitesi/Tezli Yüksek Lisans
İstanbul Arel Üniversitesi/Tezsiz Yüksek Lisans	Yeditepe Üniversitesi/Tezli-Tezsiz Yüksek Lisans
İstanbul Aydın Üniversitesi/Tezli Yüksek Lisans	Yıldız Teknik Üniversitesi/Tezli Yüksek Lisans

Yukarıdaki programların ders içerikleri incelendiğinde, yüksek lisans eğitiminde 491 ders verildiği saptanmıştır. Bu derslerden içerikleri aynı olan dersler birleştirildiğinde geriye birbirinden farklı 32 ders kalmıştır. İncelenmesi gereken asıl veri, bahsedilen 32 derstir. Bu dersler İKY alan dersleri ve farklı bölümlere ait dersler olarak iki kısımda incelenmiştir. Derslerde zorunlu ve seçmeli ayrımı dikkate alınmış, bunlar en çok verilen dersten en az verilen derse göre sıralanmıştır. İncelenen derslerin 18’i İKY bölümüne, 9’u ise farklı bölümlere aittir. Bu kapsamda çalışmanın temel amaçlarından biri İKY alan derslerini incelemek, sayılarını ve ders içeriklerini tespit etmektir. Bu doğrultuda İKY alan derslerini göstermek üzere Tablo 14 oluşturulmuştur. Farklı bölümlere ait 9 derse bakıldığında ise bu derslerin 5’inin işletme, 4’ünün ise ÇEKO bölümüne ait olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca farklılık gösteren derslerin çoğunun özel üniversitelerin programlarında bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durumda her üniversitenin akademik kadrosunun uzmanlık alanına göre kendine özgü dersler oluşturmak istediği söylenebilir. Son olarak, bahsi geçen derslerin dışında kalan dersler her programda zorunlu olarak gösterilen uzmanlık alan, proje, seminer, yüksek lisans tezi ve araştırma yöntemleri dersleridir.

Tablo 14. İKY Alan Dersleri

Dersler	Zorunlu	Seçmeli	Dersler	Zorunlu	Seçmeli
Performans ve Kariyer Yönetimi	14	18	İnsan Yönetimine Stratejik Yaklaşım	12	8
İKY’nin Davranışsal Boyutu	19	9	İKY’de Güncel Gelişmeler	11	5
İş Hukuku, İş Sağlığı ve Güvenliği	18	10	Çalışma Psikolojisi	8	4
Yönetim Yaklaşımları ve Liderlik	16	12	Uluslararası İKY	1	5
İK Planlaması	16	10	İK’da Nicel Araştırmalar	3	3
İş Değerleme, Ücret ve Ödül Yönetimi	8	15	İnsan Kaynaklarında Nitel Araştırmalar	3	-
Çalışma İlişkileri	15	7	Koçluk ve Mentorluk	1	1
İKY’ye Genel Bakış	15	4	Entelektüel Sermaye Yönetimi	1	-
İK’da Eğitim ve Geliştirme	13	7	İnsan Kaynakları Analitiği	1	-

4.4. İnsan Kaynakları Yönetimi Doktora Programları ile İlgili Bulgular

Türkiye’de ilk İKY (Personel Yönetimi) doktora programı 1968 yılında İstanbul Üniversitesinde başlatılmıştır. Bugün Türkiye’de aktif olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunan 3 doktora programı bulunmaktadır. İstanbul ve Marmara Üniversitesinde İnsan Kaynakları Yönetimi doktora programı bulunmakta iken, Ankara Üniversitesinde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı isimli doktora programının olduğu saptanmıştır. İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı doktora programı ise, kendi alanında Türkiye’deki ilk ve tek doktora programıdır.

İstanbul ve Marmara Üniversitesindeki İnsan Kaynakları Yönetimi doktora programı müfredatları benzerdir. Ankara Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı doktora programının müfredatının ise oldukça farklı olduğu görülmektedir. Ankara Üniversitesinin doktora programı, genel itibariyle kariyer danışmanlığı dersleri üzerine kuruludur. İstanbul ve Marmara Üniversitesinin programları ise daha çok İKY dersleri üzerine yoğunlaşmaktadır.

Tablo 15. Üniversiteler ve İKY Doktora Programları

Ankara Üniversitesi	İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı
İstanbul Üniversitesi	İnsan Kaynakları Yönetimi
Marmara Üniversitesi	İnsan Kaynakları Yönetimi

Türkiye’deki 3 doktora programının dersleri incelendiğinde 57 tane dersin verildiği, bu derslerden aynı isimli dersler çıkarıldığında geriye birbirinden farklı 35 ders kaldığı görülmektedir. Fakat bu 35 dersin farklılıkları, yukarıda da belirtildiği üzere, genellikle Ankara Üniversitesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. İncelenen dersler İKY ve diğer bölümlere ayrıldığında 35 dersin 23’ünün İKY bölümüne ait olduğu 4’ünün ise işletme bölümüne ait olduğu görülmüştür. İşletme bölümüne ait dersler Girişimcilik ve İşletme Yönetimi, Kültürlerarası İletişim ve Yönetişim, Modern Yönetim Uygulamaları, Stratejik Yönetim dersleridir. İKY bölümüne ait dersler ise Tablo 16’da görülmektedir. Tabloda belirtilmeyen diğer dersler ise araştırma yöntemleri, tez, seminer, uzmanlık alan, yeterliğe hazırlık, ileri araştırma teknikleri, nicel ve nitel yöntem analizleri dersleridir.

Tablo 16. İKY Alan Dersleri ve Doktora Programları

İnsan Kaynakları Yönetimi	Ankara-İstanbul-Marmara	Çalışan Davranışları ve Sorun Alanları	Ankara-İstanbul
İKY’de Güncel Yaklaşımlar	Ankara-İstanbul-Marmara	Küresel İnsan Kaynakları Yönetimi	Ankara-Marmara-İstanbul
Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi	Ankara-İstanbul-Marmara	İK Araştırmaları	Marmara-İstanbul
Endüstri Psikolojisi	Ankara	İş Hukuku, İş Sağlığı ve Güvenliği	Marmara-İstanbul
İKY ve Endüstri İlişkileri	Ankara	İKY’de Ölçme ve Değerlendirme	İstanbul
İKY’de Kariyer Danışmanlığı	Ankara	İKY’nin Kuramsal Temelleri	Marmara
İleri Kariyer Danışmanlığı Uygulamaları	Ankara	İKY’de Etik ve Kültür	Marmara
İleri Kariyer Danışmanlığı Teorileri	Ankara	İKY’nin Davranışsal Boyutu	Marmara
İstihdam Politikaları	Ankara	İnsan Sermayesinin Gelişimi	Marmara
Kariyer Danışmanlığı Süreci ve Uyg.	Ankara	Sürdürülebilir İKY	Marmara
Kariyer Danışmanlığı Teorileri	Ankara	Uyuşmazlık Çözümünde Müzakere Teknikleri	Marmara
Kariyer Programlarını Geliştirme ve Değerlendirme	Ankara		

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İKY bölümleri, üniversiteler içinde en çok problem yaşayan İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinin bir parçasıdır. İİBF’lerin kontenjanlarının yüksekliği, kalabalık sınıflar, bazı dönemlerde kontenjanların dolmaması gibi nedenlerle düşük puanlar ile gelen öğrenci profili ve Coronavirus salgını sonrasında dijitalleşmenin getirdiği sorunların yanı sıra, müfredatların da çağa ve sektörün ihtiyaçlarına uyum sağlayamaması fakültelerin sorunları arasındadır (Özkanan, Acar, 2022). Bu sorunlar ekseninde, son zamanlarda akademik olarak var olma sorunu yaşadığı söylenen İnsan Kaynakları Yönetimi bölümlerinin Türkiye’de aktif olarak eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan 36 ön lisans, 13 lisans, 37 yüksek lisans (17 tezli 20 tezsiz) ve 3 doktora programı mevcuttur. Ön lisans ve lisansüstü programlarında İKY eğitimi alanının daha İKY alanına özgü olduğu, lisans programlarının ise hâlâ işletme bölümü odaklı ve disiplinler arası bir yapıda olduğu söylenebilir.

Yapılan analizde, ön lisans programlarında yer alan 75 farklı dersin 30’unun doğrudan İKY bölümü dersi, 20’sinin ise işletme bölümü dersi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca programda yer alan dersler incelendiğinde, 75 dersin 15’inde %70 oranında, 34’ünde ise %50 oranında programlar arası müfredat bütünlüğünün sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Lisans programlarında İKY bölüm derslerinin sayısı ise ön lisans programlarındakine oranla oldukça düşüktür. İncelenen 200 dersin 70’i işletme, 51’i ise İKY alanında verilen derslerdir. 200 farklı dersin yer aldığı lisans programlarında aslında ortalama 55 dersin farklılık göstermesi gerekirken, bu sayının oldukça fazla çıkması programların müfredatlarında %300’e varan bir farklılık olduğunu göstermektedir. Tespit edilen bu farklılık, her üniversitenin kendi bünyesinde kendine özgü olma çabası açısından güçlü bir gösterge olabileceği gibi, İKY programları açısından bakıldığında bir çoklu bakış açısının göstergesi olabilir. Özellikle son dönemde üniversite sayısının artması bu durumun oluşmasında etkili olmuştur denilebilir. Lisansüstü programlara bakıldığında ise ders içeriklerinin İKY eksenli olduğu yargısı ön lisans programları ile benzer şekildedir. Yüksek lisans programlarında incelenen 32 farklı dersin 17’si İKY alanı dersi, 6’sı ise işletme alanı dersleridir. Son olarak doktora programlarında incelenen 35 farklı dersin 23’ünün İKY alanı dersi, 4’ünün ise işletme dersi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla İKY lisansüstü

programlarının, doğal olarak daha çok kendi iç dinamiklerine yöneldiği, ön lisans programlarında olduğu gibi akademide ağırlığını koymaya başladığı söylenebilir.

Ders içeriklerinin belirlenmesinde bölüm yönetimlerinin ve akademik kadronun mezuniyet bölümlerinin öne çıktığı öngörüldüğünden, çalışma kapsamında lisans programlarında görevli akademik personelin mezun oldukları bölümler incelenmiştir. Akademik personelin %57'sinin işletme mezuniyet düzeyine sahip olduğu, %13'ünün ise İKY akademik mezuniyet düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun alanın akademide işletme gibi bölümlere nazaran yeni bir disiplin olması açısından olağan bir durum olduğu söylenebilir. Geleceğe yönelik olarak küreselleşme, iletişim, teknoloji ve iş yaşamında yaşanacak gelişmelerle İKY müfredatı, eğitimi ve uygulamalarının daha özgün ve farklı olacağı öngörülebilmektedir. Ayrıca bu gelişmelere ve İKY'nin artan önemine paralel olarak bu alanda yetişecek akademik personel sayısının nicelik ve nitelik olarak artması, alana daha fazla katkı yapılmasına imkân sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akar, N. (2013). Türk yönetim yazınının son on yıllık kesitinde insan kaynakları yönetimine bakış. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15(1), 70-87.
- Diñer Çetin, A. B. (2015). *İnsan kaynakları yönetiminde bireysel performans değerlendirmenin önemi: Özel sektör uygulaması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Türk Hava Kurumu Üniversitesi.
- Bayraktaroğlu, S. (2015). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Sakarya Yayıncılık.
- Benligiray, S. (2006). İşletmelerimizde insan kaynakları bölümlerinin ve yöneticilerinin önemi. *Öneri Dergisi*, 7(25), 69-81.
- Benligiray, S. (2009). Türkiye'de insan kaynakları yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezler ve bu tezlerde incelenen temaların analizi: 1938-2008 dönemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 167-197.
- Benligiray, S. (2020). İnsan kaynakları yönetimine giriş. H. Z. Tonus ve D. Paşaoğlu Baş (Ed.), *İnsan kaynakları yönetimi içinde* (s.3-38). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Bingöl, D. (2019). *İnsan kaynakları yönetimi*, (11. Baskı). Beta Basım Yayım.
- Bozyiğit, S. (2016). Türkiye'deki lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programları üzerine bir inceleme. *Journal of Yasar University*, 11(42), 133-149.
- Brewster, C. (2004). European perspectives on human resource management. *Human Resource Management Review*, 14, 365-382.
- Dessler, G. (2019). *İnsan kaynakları yönetimi*. Palme Yayınevi.
- Diñer, D. & Ünsar, S. (2015). Türk üniversitelerinde insan kaynakları yönetimi eğitimi: Genel bir değerlendirme. *Verimlilik Dergisi*, 1, 109-121.
- Erçek, M. (2004). Çeviri, aktör ağları ve eksik/öncül kurumsallaşma: Türkiye'deki mesleki personel/insan kaynakları söyleminin yeniden kurgulanması, 1960-1999. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 129-195.
- Eroğlu, O. (2016). 1923'ten günümüze Türkiye'de insan kaynakları yönetiminin gelişimi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(29), 181-193.
- Fındıkcı, İ. (2012). *İnsan kaynakları yönetimi*, (8. Baskı). Alfa Basım Yayım.
- Harley, B., & Hardy, C. (2004). Firing blanks? An analysis of discursive struggle in HRM. *Journal Of Management Studies*, 41(3), 377-400.
- Karakütük, K. (1997). İnsan kaynakları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 30(1), 115-132.
- Keegan, A., & Bosalie, P. (2006). The lack of impact of dissensus inspired analysis on developments in the field of human resource management. *Journal of Management Studies*, 43(7), 1491-1511.
- Koçak, A. & Arun, Ö. (2013). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(3), 21-28.
- Koçer, S. & Öksüz, G. (2015). Elektronik işe alma sürecinde özel istihdam bürolarının rolü: Adecco Türkiye ve kariyer.net incelemesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24), 181-203.
- Mayson, S., & Barrett R. (2006). The 'science' and 'practice' of HRM in small firms. *Human Resource Management Review*, 16, 447-455.
- Mıhçıoğlu, C. (1988). *Türkiye'de çağdaş kamu yönetiminin başlangıç yılları*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın.
- Öge, S. (2022). *İnsan kaynakları yönetimi*. Eğitim Yayınevi.

- Özçelik, A. O. (2006). 4857 sayılı İş Kanununun insan kaynakları yönetimi fonksiyonlarına etkileri ve konuyla ilgili bir araştırma. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 35(1), 85-107.
- Özkanan, A. & Acar, O. K. (2022). Nicelikten niteliğe Türk yükseköğretimi tarihinde iktisadi ve idari bilimler fakülteleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (18), 1-15. <http://10.20860/ijoses.1112878>
- Personel Yöneticileri Derneği (PERYÖN), (2000). *PERYÖN* www.peryon.org adresinden 27 Haziran 2022 tarihinde alınmıştır.
- Raymond, A. N. (2009). *İnsan kaynaklarının eğitimi & geliştirilmesi*. C. Çetin (Çev.), 1. Baskı, Beta Basım Yayım.
- Sayılar, Y. (2005). İnsan kaynakları yönetimi alanının Türkiye’deki gelişim çizgisi: Yönetim organizasyon kongreleri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 147-176.
- Storey, J. (1989). *New Perspectives on human resource management*. Routledge Publish.
- Uyargil, C., Adal, Z., Atay, İ. D., Acar, A. C., Özçelik, A. O., Sadullah, Ö., Dündar, G. & Tüzüner, V. L. (2015). *İnsan kaynakları yönetimi*, (7. Baskı). Beta Basım Yayım.
- Üsdiken, B. & Çetin, D. (1999). Türkiye’de akademik dünyanın yönetme işine yaklaşımında 1950’li yıllarla birlikte ne değişti?. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4), 47-65.
- Üsdiken, B. & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye’de örgütler ve yönetim yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93.
- Üsdiken, B. & Wasti, A. (2002). Türkiye’de akademik bir inceleme alanı olarak personel personel veya “insan kaynakları” yönetimi, 1972-1999. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(3), 1-37.
- Sakarya Üniversitesi (SÜ), (T.Y.). *Tarihçe*. <https://iky.sakarya.edu.tr/tr/icerik/6248/8148/> tarihçe adresinden 27 Haziran 2022 tarihinde alınmıştır.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK), (T.Y.). İnsan kaynakları yönetimi (fakülte) programı bulunan tüm üniversiteler. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/mevzuat> adresinden 10 Haziran 2022 tarihinde alınmıştır.